

Brigita Kosevski PuljićFilozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
brigita.kosevskipuljic@ff.uni-lj.si

UDK 811.112.2'243:[37.091.39:004]

DOI: 10.4312/vestnik.5.81-94

Andreja ReteljGimnazija Novo mesto
andreja.retelj@gmail.com

VIZUALNI MEDIJI PRI POUKU TUJEGA JEZIKA

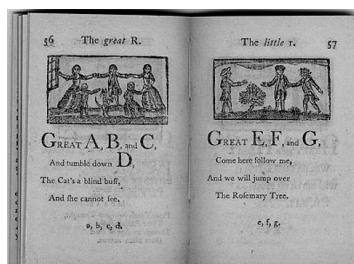
1 UVOD

Mediji imajo pri pouku tujih jezikov pomembno vlogo, saj omogočajo učinkovito posredovanje informacij v različnih besedilih preko različnih zaznavnih kanalov. Glede na zaznavanje razlikujemo vizualne, avditivne in taktilne učne tipe. Ker prevladuje pri ljudeh predvsem vizualni učni tip, je bistvenega pomena, da pouk opremimo tudi s slikovnim gradivom.

Slike so imele že od pradavnine v razvoju človeštva zelo pomembno vlogo. Stenske risbe iz paleolitika, mezolitika in neolitika dokazujejo, da je bila podoba pred pisavo. Antični govorniki so uporabljali tehnike pomnjenja (mnemotehnike) s pomočjo svojih miselnih predstav o poznanih krajih in tako vadili govore. Tako imenovana tehnika sob (Loci-tehnika) je pomagala tudi Ciceru pri njegovih govorih (povzeto po Schiffler 2012).

Ključnega pomena vizualizacije pri učenju jezika se je zavedal tudi veliki pedagog, filozof in teolog Jan Amos Comenius. V svojem učbeniku za mladino *Orbis sensualium pictus* je že leta 1658 z risbami ponazoril prevode besedil in ustvaril prve slikovne slovarje za učenje tujih jezikov. Tako je postal njegov učbenik eden prvih multimedijskih učbenikov. Comenius je zagovarjal učenje z vsemi čuti, vendar njegov pogled na učenje v tedanjih časih ni imel veliko posnemovalcev.

Slika 1: Strani iz učbenika *Orbis sensualium pictus*⁴⁶

46 Vir slike: [wikimedia.org/wiki/File:Orbis-pictus-002.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Orbis-pictus-002.jpg) (Citirano 10.5. 2013).

V zgodovini metod učenja in poučevanja tujih jezikov se je kot zavrnitev slovnično-prevodne metode na prelomu 19. v 20. stoletje v Evropi in Ameriki uveljavila t. i. direktna metoda. Njena najpomembnejša didaktična principa sta bila učenje in poučevanje samo v ciljnem jeziku in nazornost v smislu vizualizacije pri učenju. Tako so učitelji uporabljali veliko slikovnega gradiva predvsem v obliki stenskih slik. François Gouin je poudarjal npr. poučevanje tujega jezika brez slovničnih pravil in prevodov, namesto tega naj bi bil v ospredju živ jezik, ki ga moramo ponazoriti s pomočjo asociacij in vizualizacij. Iz direktne metode sta izhajali tudi Berlitzeva metoda (ki je uveljavljena v Berlitzevih šolah še danes) in metoda učnih pisem za odrasle Toussaint-Langenscheidt. V Ameriki se je metoda razvila predvsem pod vplivom Henryja Smitha, ki je leta 1885 objavil pomembno delo s tega področja *The practical Study of Language* (Neuner in Hunfeld, 1993).

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je pomembnost vizualizacije poudarjala avdio-vizualna metoda poučevanja tujega jezika, ki se je naslanjala na avdioligvalno metodo. Ker se se po načelih avdiolingvalne metode prav tako izogibali uporabi učenčevega prvega jezika in je pouk potekal v ciljnem jeziku, je raznovrstno slikovno gradivo pripomoglo k vizualizaciji jezika in s tem k boljšemu razumevanju. Vizualizacija pri pouku tujih jezikov se je pozneje še bolj utrdila in ima danes pomembno vlogo predvsem v sodobnih medijih in njihovi uporabi pri pouku.

1.1 Vizualno podprt pouk

Vizualizacija na splošno pomeni ponazoritev, pri poučevanju in učenju pa ciljno uporabo vizualnega čutnega kanala, preko katerega uporabljamo vizualna gradiva, ki jih odvisno od učnega cilja in posredovanih informacij učitelj predhodno ustrezno didaktizira. Zaznavanje podob je aktivni proces, kar pomeni, da možgani objektivne informacije intenzivno obdelujejo. Še posebej je to pomembno pri razlagi abstraktnih vsebin (npr. slovničnih struktur) pri pouku tujega jezika. Pri pouku lahko uporabimo različne vizualne tehnike, npr. miselni vzorec, možgansko nevihto, skico, za razvijanje in usvajanje vseh jezikovnih zmožnosti (Kosevski 2003).

Osrednjo vlogo pri vizualizaciji ima slika, ki velja večinoma za razumljivejše komunikacijsko sredstvo kot besedilo. Je konkreten ali abstrakten prikaz neke, za učni proces smiselne, realnosti. Glavne funkcije slike pri pouku tujega jezika so prikaz situacije ali vsebine besedila, informacija, razlaga, spodbuda za govor ali pisanje, slika pa je lahko tudi osnova za jezikovno nalogo oz. vajo. Pri delu s slikami lahko uporabimo različne tehnike: slikovne izrezke (učenci postanejo radovedni, kaj se skriva še za tem), celotne slike, določanje naslova sliki, izpolnjevanje oblačkov, tvorjenje dialoga npr. med dvema figurama na sliki, ustno ali pisno opisovanje, komentar k sliki, risbi, zgodbo v slikah, kolaže ipd.

Zakaj je uporaba vizualne podpore pri pouku in še zlasti pri pouku tujih jezikov danes spet bolj v ospredju? Vzrokov za to je več. Prvič. Razvoj znanosti, ki so povezane z vizualizacijo, potrjuje koristnost le-te za učenje in poučevanje, saj je dokazano, da že

po naravi komuniciramo pretežno vizualno, torej večina ljudi sprejema informacije iz okolja najbolj intenzivno po vizualnem zaznavnem kanalu. Drugič. Vizualno sporočilo je postalo v času sodobnih medijev spet najpomembnejša oblika sporazumevanja. Tretjič. Vizualni sistem je naš najpomembnejši čutni organ, ker so slike oz. podobe minimalno kodirane, jezik in slikovna podoba pa praviloma vodita k različnim zaznavnim kvaliteta in k močnejšemu sidranju informacij.

Sauer (2001) in Niehl (2002), ki sta raziskovala raznolike možnosti implementacije slikovnega gradiva pri pouku tujega jezika in drugih predmetov, sta našla kar 28 tehnik dela s slikami, ki segajo od motivacije za učenje do jezikovne produkcije. Ker so slike večpomenske, omogočajo različne interpretacije in tako spodbujajo govor in pisanje. Pri uporabi slik moramo razen kakovosti tiska upoštevati tudi ustreznost gradiva glede na starost učencev.

S pomočjo slike in ostalih vizualnih medijev se prenese resničnost in avtentičnost ciljnega jezika neposredno v učno okolje. Storch (1999: 276) meni: »Vizualni mediji, npr. plakati, fotografije ali risbe so vedno predstavljali pomemben povod za izražanje pri pouku. V razred prinesejo delček tujejezične resničnosti, le-ta pa spodbuja k opisovanju, komentiranju, primerjanju ali tvorjenju hipotez.«

Vizualni mediji vplivajo tudi na motivacijo, ker zbujejo pozornost učencev, ponazorijo vsebine pouka in poskrbijo za raznolikost. Slike lahko glede na vsebino in način prikaza stimulirajo govorne reakcije na konkretne teme, pri tujejezičnem pouku pogosto tudi na medkulturne. Zaradi vseh omenjenih lastnosti in funkcij lahko vizualna gradiva uvrščamo med tehnike za pomnjenje, kot jih poimenuje Gasser (2008: 139), kamor spadajo tudi semantične mreže z diagrami, tabelami in asociogrami (gl. npr. Roche 2008).

1.2 Vizualizacija pouka s pomočjo sodobne tehnologije

Vizualna sredstva so del sodobne izobraževalne tehnologije in zato sestavni del učnega procesa. Njihova pravilna uporaba vpliva na večjo motivacijo in aktivnost učencev. S pomočjo kakovostne uporabe medijev lahko izboljšamo poučevanje in učenje (Duarte, 2008). Seveda je stopnja učenčeve motivacije odvisna od učiteljeve usposobljenosti za delo z sodobnimi mediji in njegovo stopnjo zavedanja o pomenu vizualne podpore pri poučevanju in učenju tujega jezika. Govorimo torej tudi o vizualni kompetenci tako pri učiteljih kot pri učencih.

Spodbuda za našo raziskavo temelji na ugotovitvi, da kljub razširjenosti uporabe sodobne tehnologije pri pouku tujega jezika skorajda ni raziskav, ki bi ciljno ugotavljale način uporabe sodobnih vizualnih medijev in predvsem razpon možnosti, ki jih imajo učitelji za interaktivno uporabo vizualnih medijev pri pouku tujega jezika. V raziskavi smo se posvetili vplivu vizualne podpore s pomočjo interaktivne table, ki je v zadnjih nekaj letih novost v naših šolah.

Smith in drugi (2005: 92) strnejo ugotovitve različnih avtorjev, ki kot prednosti uporabe interaktivne table pri pouku z vidika učiteljev navajajo naslednje: fleksibilnost, raznolikost, multimedijsko in multimodalno prikazovanje, učinkovitost, podporo načrtovanju, razvijanje

e-kompetenc, interaktivnost in večjo sodelovalnost. Z vidika učencev ugotavljajo, da številni avtorji poročajo o višji motivaciji za učenje in večji interakciji pri pouku (prav tam). Nekatere raziskave (Retelj 2005) kažejo na to, da lahko z ustrezno izbiro nalog, ki jih učenci rešujejo s pomočjo i-table, prispevamo tako k aktivnejšemu delu kot tudi k razvijanju metaučenja.

2 RAZISKAVA

2.1 Opis problema

Namen raziskave je ugotoviti, kako učitelji nemščine izkoriščajo sodobno tehnologijo (splet in programe interaktivnih tabel) za vizualno podporo pri pouku. Da bi lahko poustvarili kar se da jasno in nazorno sliko realnega stanja, smo si zastavili naslednja vprašanja:

- Kako učitelji izkoriščajo spletne možnosti in interaktivno tablo za vizualno podprt pouk?
- Kakšne učne cilje uresničujejo z uporabo vizualnih pripomočkov interaktivne table?
- Ali novi vizualni pripomočki spreminjajo vlogo učenca pri pouku?

2.2 Metodologija

2.2.1 Udeleženci v raziskavi

V raziskavi je sodelovalo 130 učiteljic nemščine, ki poučujejo nemščino v osnovnih in srednjih šolah ter na fakultetah. Učitelji moškega spola na anketni vprašalnik žal niso odgovorili, kar nam onemogoča primerjalno analizo po spolu, vendar menimo, da to ne okrne naših izsledkov, kajti večina učiteljev nemščine v Sloveniji je ženskega spola.

Več kot polovica učiteljic poučuje v gimnazijah, približno četrtina v osnovnih in srednjih tehničnih šolah, najmanj učiteljic pa je iz poklicnih šol in drugih šol ter fakultet.

Tabela 1: Delež in število vseh učiteljic glede na vrsto šole.

Vprašanje 1: Kje poučujete?	f%	f
a. osnovna šola	18,4	24
b. poklicna šola	6,1	8
c. srednja tehnična šola	19,2	25
d. gimnazija	52,3	68
e. fakulteta	0,7	1
f. drugo	3,0	4
<i>Skupaj</i>	<i>100 %</i>	<i>130</i>

Od 130 učiteljic interaktivno tablo (nadalje i-tabla) kot didaktično orodje uporablja 57 učiteljic, kar predstavlja 44 %. Kot najpogostejši vzrok, da i-table ne uporabljajo, navajajo

pomanjkanje i-tabel v razredih, sledijo odgovori »pomanjkanje gradiv za predmet« in »i-tabla je nepotreben didaktični pripomoček«. Večina učiteljic, ki i-tablo pri pouku uporabljajo, poučuje nemščino v gimnazijah ($f=45$), nekaj je osnovnošolskih učiteljic ($f=7$), nekaj učiteljic pa poučuje tudi v srednjih tehniških šolah ($f=5$). Pri nadaljnji obdelavi rezultatov smo upoštevali samo tiste udeležence ($f=57$), ki imajo i-table v razredih in jih uporabljajo.

Tabela 2: Delež in število učiteljic, ki pri pouku uporabljajo i-tablo.

Vprašanje 2: Ali pri pouku nemščine uporabljate interaktivno tablo?	f%	f
DA	44	57
NE, ker _____	56	73
<i>Skupaj</i>	<i>100 %</i>	<i>130</i>

Ker je uporaba sodobne tehnologije v šoli lahko povezana tudi s starostjo učiteljev, nas je zanimalo, koliko izkušenj imajo učiteljice, ki poučujejo nemščino. Večina učiteljic ima manj kot 20 let prakse v učiteljskem poklicu. Prevladujejo učiteljice, ki poučuje med 10 in 20 let, sledijo učiteljice s prakso v šoli, ki presega 20 let, učiteljic, ki poučujejo manj kot 5 let ali med 5 in 10 let, je približno enako. Glede na leta poučevanja v šoli ugotavljamo, da je učiteljska populacija dovolj vitalna, da inovacije, povezane s tehnologijo, ne bi smele predstavljati problemov.

Tabela 3: Delež in število učiteljev glede na leta prakse v šoli.

Vprašanje 3: Koliko let poučujete?	f%	f
a. do 5 let	17,8	10
b. od 5 do 10 let	15,7	9
c. od 10 do 20 let	38,5	22
d. več kot 20 let	26,3	15
<i>Skupaj</i>	<i>100 %</i>	<i>57</i>

2.2.2 Postopek zbiranja podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo septembra 2012. Za namene raziskave smo razvili vprašalnik, v katerega smo poskušali vključiti ključne točke, za katere menimo, da dajejo odgovore o rabi slikovnega gradiva na i-tablah. Anketni vprašalnik, ki ga sestavlja 13 vprašanj, smo v spletni obliki poslali na elektronske naslove učiteljev nemščine. Vprašalnik smo zasnovali tako, da je bila zagotovljena popolna anonimnost sodelovanja in da je lahko vsak anketiranec svoje odgovore posredoval zgolj enkrat. Po enem tednu smo vprašalnik zaprli in analizirali podatke.

2.3 Rezultati in interpretacija

V šolah se je raba interaktivnih tabel razširila v času projekta e-šolstvo, ki je potekal v obdobju 2008–2013. Učitelji so se v sklopu izobraževanj »e-kompetentni učitelj« učili uporabljati i-table kot didaktični pripomoček v okviru svetovanj in seminarjev. Povpraševanje po seminarjih je bilo med učitelji zelo veliko, zato smo si zastavili vprašanje, kakšne izkušnje imajo učitelji nemščine z uporabo i-table. Velika večina učiteljic nemščine uporablja i-tablo kot didaktični pripomoček pri pouku od enega do treh let, tri učiteljice jo uporabljajo pri pouku več kot tri leta, približno četrtnina jo uporablja manj kot eno leto, sedem učiteljic pa jo šele začenja uporabljati.

Tabela 4: Delež in število učiteljic glede na čas uporabe i-table.

Vprašanje 4: Koliko časa že uporabljate interaktivno tablo?	f %	f
a. šele začenjam uporabljati tablo	12,2	7
b. manj kot leto	28,0	16
c. 1 do 3 leta	54,3	31
d. več kot 3 leta	5,2	3

I-tabla lahko služi kot koristen didaktični pripomoček le takrat, ko zares dobro poznamo možnosti programske opreme in smo dovolj spretni, da lahko hitro in brez tehničnih zapletov didaktični pripomoček učinkovito integriramo v pouk. Odgovori učiteljic kažejo na to, da večina svoje znanje in spretnosti uporabe i-table na petstopenjski lestvici od 1 do 5 ocenjuje z ocenami 3, 4, in 5, po čemer lahko sklepamo, da programsko opremo dokaj dobro poznajo in da uporabljajo naprednejše možnosti, ki jih interaktivne table nudijo.

Tabela 5: Delež in število učiteljic glede na samooceno kompetentnosti rabe i-table.

Vprašanje 5: Kako bi ocenili vašo kompetentnost na lestvici od 1 do 5, kjer je 1 začetnik in 5 napredni uporabnik?	f %	f
a. 1	3,5	2
b. 2	8,7	5
c. 3	29,8	17
d. 4	43,8	25
e. 5	14,0	8

Odgovori na šesto vprašanje kažejo na to, da i-tabla pri pouku nemščine ne služi zgolj občasni popestritvi pouka, kajti večina učiteljic i-tablo redno uporablja pri pouku. Vsako uro jo uporablja 5 učiteljic, 20 učiteljic jo uporablja skoraj vsako uro in 26 učiteljic i-tablo uporablja vsaj pri eni uri na teden. Samo 6 učiteljic je izbralo odgovore, ki kažejo na to, da i-tabla ni redno prisotna pri izvajanju aktivnosti v razredu.

Tabela 6: Delež in število učiteljic glede na pogostost rabe i-table pri pouku.

Vprašanje 6: Koliko ur na teden uporabljate interaktivno tablo pri pouku?	f %	f
a. vsako uro	8,7	5
b. skoraj vsako uro	35,0	20
c. vsaj pri eni uri na teden	45,6	26
d. samo za specifične teme	3,5	2
e. enkrat mesečno	5,2	3
f. redko	1,7	1

Središče našega zanimanja predstavlja uporaba slikovnih gradiv na i-tabli, zato smo želeli izvedeti, kako pogosto učitelji pouk vizualno podpirajo s pomočjo i-table. Več kot polovica učiteljic, tj. 57 % navaja, da slikovno gradivo zelo pogosto integrirajo v prosojnice na i-tabli, odgovor »pogosto« je izbralo 10 učiteljic, odgovor »včasih« pa 11 učiteljic. Slikovno gradivo redko uporabljajo na i-tabli le 3 učiteljice, nikoli pa i-table za slikovno gradivo ne uporablja zgolj ena učiteljica. Ugotovljamo, da je slikovno gradivo pri večini učiteljic prisotno na prosojnicah i-table, ki jih uporabljajo pri pouku.

Tabela 7: Delež in število učiteljic glede na pogostost rabe slikovnega gradiva na i-tabli.

Vprašanje 7: Kako pogosto uporabljate slikovno gradivo na interaktivni tabli?	f %	f
a. zelo pogosto	54,3	31
b. pogosto	17,5	10
c. včasih	19,2	11
d. redko	5,2	3
e. nikoli	3,5	2

Slikovno gradivo lahko vključujemo v različne faze učne ure. Z osmim vprašanjem smo želeli ugotoviti, v kateri fazi učne ure učitelji najpogosteje uporabljajo slikovno gra-

divo na i-tablah. Največ učiteljic ($f=19$) slikovna gradiva na i-tablah vključuje z namenom motiviranja učencev za nadaljnje delo, 15 učiteljic uporablja slikovno gradivo kot podporo pri razlaganju nove snovi. V fazi utrjevanja in ponavljanja je slikovno gradivo na i-tabli najpogosteje uporabljeno pri 11 učiteljicah. Le ena učiteljica pa najpogosteje s pomočjo funkcij programa i-table preverja znanje.

Tabela 8: Delež in število učiteljic glede na uporabo slikovnega gradiva v različnih fazah pouka.

Vprašanje 8: V kateri fazi pouka najpogosteje uporabite slikovno gradivo na i-tablah?	f %	f
a. faza motivacije	33,3	19
b. faza razlaganje nove snovi	26,3	15
c. faza utrjevanja	19,2	11
d. faza ponavljanja	19,2	11
e. faza preverjanja	1,7	1
f. faza ocenjevanja	0	0

Z uvajanjem informacijske in komunikacijske tehnologije v pouk so se pojavile tudi nove možnosti ne samo prikaza slikovnega gradiva, ampak tudi vrste slikovnega gradiva, ki ga je bilo brez tehnologije težje ali domala nemogoče uporabiti v razredu. Interaktivne učne karte, animirane slike ali izdelava interaktivnega plakata so brez prisotnosti i-table namenjene zgolj opazovanju, ne omogočajo pa prilagajanja gradiva, dodajanja in spreminjanja besedil glede na aktualne učenčeve potrebe pri učni uri.

Odgovori na vprašanje o vrsti slikovnih gradiv, ki jih učitelji vnašajo v pouk, kažejo na to, da učitelji v veliki meri ne izkoriščajo potencialov, ki jih i-tabla omogoča. Iz podanih odgovorov ugotavljamo, da učiteljice izbirajo med statičnimi slikovnimi gradivi, najpogosteje fotografijami in grafi. Izjema so le animirane slike.

Veliko manj učiteljic pri pouku uporablja interaktivne učne karte, interaktivne plakate ali sestavljanke. Razlag za to je lahko več. Po eni strani je izdelava tovrstnega slikovnega gradiva bistveno bolj zahtevna kot izbira ustrezne fotografije ali katerega koli drugega statičnega gradiva. Po drugi strani je tudi časovno veliko bolj zamudno ustvariti takšno gradivo tako za učitelja, če gradivo pripravlja doma, kot tudi za učence, če takšna gradiva sestavljajo v okviru različnih drugih dejavnosti pri pouku.

Če želimo ustvarjati ali ohraniti dejavnostno naravnani pouk in pouk, osredinjen na učenca, tudi s pomočjo i-table, je nujno vključevati učence v sam proces nastajanja gradiva med poukom in seveda vključevati interaktivna gradiva, ki svoj namen lahko dosežejo šele, če jih uporabljamo in sooblikujemo skupaj z učenci.

Tabela 9: Delež in število učiteljic glede na vrsto slikovnega gradiva, ki ga uporabljajo pri pouku.

Vprašanje 9: Kakšno slikovno gradivo uporabljate? Izberete lahko več odgovorov.	f %	f
a. fotografije	82,4	47
b. stripe	26,3	15
c. karikature	47,4	27
d. umetniške slike	36,8	21
e. izrezki	50,8	29
f. grafe	52,6	30
g. skice	29,8	17
h. ilustracije	50,8	29
i. animirane slike	40,3	23
j. interaktivne učne karte - flashcards	14,0	8
k. fotokolaže	7,0	4
l. sestavljanke – puzzle (Wordle ...)	14,0	8
m. interaktivni plakati (ppt ali pdf z animacijami ...)	8,7	5
n. drugo	5,2	3

Nadalje nas je zanimalo, katere cilje želijo učitelji z uporabo slikovnega gradiva na i-tabli doseči. Učitelji so lahko izbirali med več možnostmi. Za najpogostejše cilje, ki se uresničujejo s pomočjo i-table, so izbrali predstavitev teme (92 %) in podporo razlagi (91 %). Oba odgovora potrjujeta našo domnevo, da učitelji i-tablo uporabljajo predvsem kot pripomoček za prikazovanje gradiva in manj za ustvarjanje interaktivnega pouka, kjer bi spodbujali dejavnosti učencev, obenem pa vemo, da so najpogostejši cilji tujejezičnega pouka z vidika učenca razvijanje govorne zmožnosti (73 %) in pridobivanje ali razvijanje leksikalnega znanja (61 %). Vsi višji oziroma kompleksnejši cilji pa so prej izjema kot pravilo.

Tabela 10: Delež in število učiteljic glede na namen uporabe slikovnega gradiva na i-tabli.

Vprašanje 10: Kakšen je vaš namen uporabe slikovnega gradiva na interaktivni tabli pri pouku? Izberete lahko več odgovorov.	f %	f
a. asociacije – možganska nevihta	68,4	39
b. predstavitev teme	92,9	53
c. podpora razlagi	91,2	52
d. zavzemanje stališč	12,2	7

Vprašanje 10: Kakšen je vaš namen uporabe slikovnega gradiva na interaktivni tabli pri pouku? Izberete lahko več odgovorov.	f %	f
e. motivacija – spodbuda za nadaljnje delo	64,9	37
f. spodbujanje kreativnosti	36,8	21
g. argumentiranje	28,7	16
h. refleksija	15,7	9
i. celostno učenje	24,5	14
j. dejavnostno učenje	8,7	5
k. pogovor ob iztočnici	73,6	42
l. opisovanje procesov	26,3	15
m. prepoznavanje objektov na sliki	61,4	35
n. primerjava podatkov	24,5	14
o. opazovanje sprememb	21	12

Nekatere raziskave poudarjajo, da raba i-table bistveno spreminja pouk tujih jezikov v smeri bolj dinamičnega, interaktivnega in bolj dejavnostno naravnane pouka. Vizualna podpora pri tujejezičnem pouku s pomočjo i-table lahko zaradi možnosti manipulacije gradiv omogoča številne aktivnosti v podporo razvijanja govornih in tudi pisnih zmožnosti. Želeli smo izvedeti, kaj učenci s slikovnim gradivom, ki ga učitelji pripravijo za pouk, počnejo.

Učiteljice so izbirale odgovore na petstopenjski lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni nikoli in 5 zelo pogosto. Razpon povprečnih vrednosti obsega vrednosti od 2,56 do 4,52. Najnižja povprečna vrednost pripada poimenovanju posameznih elementov slikovnega gradiva in najvišja vrednost opisovanju slikovnega gradiva. Poleg opisovanja slikovnega gradiva učenci zelo pogosto izdelujejo fotogalerijo, ki jo predstavljajo pri govornem nastopu. Ugotavljamo, da aktivnosti, ki jih učitelji na i-tabli pripravljajo za učence, praviloma ne spreminjajo pouka nič bolj, kot če bi ta gradiva uporabili brez tega pripomočka.

Tabela 11: Dejavnosti s slikovnim gradivom, ki jih izvajajo učenci.

Vprašanje 11: Kaj učenci pri pouku počnejo na interaktivni tabli s pripravljenim slikovnim gradivom? Izberite stopnjo, kjer 1 pomeni nikoli in 5 zelo pogosto.	Povprečna vrednost
a. opisujejo slikovna gradiva	4,52
b. sestavljajo celoto iz posameznih delov	3,73
c. poimenujejo posamezne elemente slikovnega gradiva	2,56
d. razvrščajo slikovno gradivo k ustreznemu besedilu	2,93

Vprašanje 11: Kaj učenci pri pouku počnejo na interaktivni tabli s pripravljenim slikovnim gradivom? Izberite stopnjo, kjer 1 pomeni nikoli in 5 zelo pogosto.	Povprečna vrednost
e. ugotavljajo pravilne ali nepravilne trditve k slikovnemu gradivu	3,28
f. izdelujejo fotogalerijo na temo in jo predstavljajo kot govorni nastop	4,49
g. primerjajo različna slikovna gradiva med seboj	3,26
h. kronološko razporejajo slikovno gradiva	3,91
i. pišejo ob dani slikovni iztočnici	3,13
j. govorijo ob dani slikovni iztočnici	2,69
k. drugo	1,01

V nadaljevanju smo želeli ugotoviti, katera gradiva učitelji najpogosteje izbirajo, ko se odločajo, da bodo pri pouku uporabljali i-tablo. Največ učiteljic uporablja lastne materiale (71,9 %), sledi prikaz različnih spletnih strani (56,1 %), najmanj učiteljic uporablja gradiva, pripravljena v projektu E-šolstvo (22,8 %) in druga (7 %).

Tabela 12: Delež in število učiteljic glede na vrsto materialov za rabo pri pouku.

Vprašanje 12: Katere druge materiale uporabljate na interaktivni tabli? Izberete lahko več odgovorov.	f %	f
a. prikaz spletnih strani, ki niso neposredno pripravljene za pouk	56,1	32
b. material, ki ga nudijo učbeniške založbe	35,5	20
c. spletne aplikacije za pouk	43,8	25
d. delovne liste iz spleta za pouk predmeta	33,3	19
e. E-gradiva iz projekta E-šolstvo	22,8	13
f. lastne materiale v pripadajoči programski opremi table in druge lastne materiale	71,9	41
g. drugo	7,0	4

Uporabnikom i-table se pogosto očita, da se je s tem pripomočkom v razredu ponovno okrepilo frontalno poučevanje. Želeli smo preveriti, ali tudi učitelji nemščine, ki i-tablo uporabljajo, večino časa ta pripomoček uporabljajo sami ali ga morda integrirajo v pouk tako, da so učenci tisti, ki so dejavni pri svojem učenju. Ugotavljamo, da učiteljice nemščine, ki so sodelovale v raziskavi, žal niso izjema. Večina učiteljic navaja, da učenci uporabljajo i-tablo le občasno (42 %) ali redko (26 %), zelo pogosto samo 17,5 %. Tudi tu kažejo odgovori na to, da ta pripomoček ni izkoriščen za aktivnosti dijakov.

Tabela 13: Delež in število učiteljev glede na čas, ki ga namenjajo učencem za delo na i-tabli.

Vprašanje 13: Kako pogosto so učenci aktivni uporabniki interaktivne table?	f %	f
a. ves čas	1,7%	1
b. zelo pogosto	17,5%	10
c. občasno	42,0%	24
d. redko	26,3%	15
e. nikoli	10,5	6

2.4 ZAKLJUČEK

S prispevkom smo želeli predstaviti pomembne funkcije vizualizacije v učnem procesu ter argumente, ki govorijo v prid uporabi vizualnih sredstev pri pouku tujega jezika. Vizualna sredstva so del sodobne izobraževalne tehnologije in sestavni del učnega procesa. Njihova uporaba ne izhaja samo iz potreb in zahtev sodobne psihologije, didaktike in pedagogike, temveč tudi didaktike tujih jezikov. Vizualizacija je smiselna zaradi lažjega sidranja informacij, boljše koncentracije in nasploh uspešne podpore pri pomnjenju. Pri tem ima pomembno vlogo nagovarjanje več čutnih zaznav, saj raziskave na tem področju kažejo, da si zapomnimo več informacij, če so le-te posredovane preko vidnega in slušnega kanala, kot pa če informacije samo preberemo ali samo slišimo.

Ker vizualna sredstva vplivajo na večjo motivacijo in aktivnost učencev pri pouku, nas je zanimalo, kaj in kako učitelji pri pouku tujega jezika uporabljajo vizualizacijo. Pri tem smo se osredotočili na uporabo vizualnih spodbud s pomočjo interaktivne table. Namen interaktivne table je predvsem motivirati in aktivirati učence. Te table niso samo platna za projiciranje, saj lahko učence sistematično vključimo v aktivno sodelovanje. Posledično to pripelje do večje motivacije in boljšega doseganja učnih ciljev.

Če učitelj dela z interaktivno tablo samo frontalno, torej če je aktiven samo on, potem tabla ne služi svojemu namenu in pouk ni interaktiven. Pri tem seveda ne gre zanemariti, da vizualne medije uporabljamo vedno ciljno. Vizualizacija mora vsebovati in poudariti bistvene elemente obravnavane snovi in jo na svoj način ponazoriti, pojasniti, približati učencem.

Na podlagi raziskave ugotavljamo, da je vizualizacija pouka s pomočjo i-table močno prisotna. Učitelji i-tablo v večini uporabljajo za prikazovanje slikovnega gradiva ali kot pripomoček pri prikazovanju projekcij oziroma za prikaz internetnih strani. S pomočjo slikovnega gradiva želijo predvsem motivirati učence za delo, i-tablo pa uporabljajo za podporo svoji razlagi. Ugotavljamo, da je i-tabla večinoma orodje, ki je izkoriščeno

tako, da lajša delo učiteljem. Učenci na drugi strani opisujejo, prepoznavajo in poimenujejo slikovno gradivo ali uporabljajo i-tablo pri govornih nastopih.

Z vidika učencev lahko zaključimo, da i-tabla ni orodje, s katerim bi učenci dosegali višje cilje, ampak je v večini primerov le modernejše nadomestilo za preživel diaprojektor. Hkrati prihajamo tudi do zaključkov, da novi vizualni mediji ne prinašajo bistvenih sprememb pri vlogi učenca. Celu nasprotno, ugotavljamo, da so le-ti v večini primerov precej pasivni gledalci in manj akterji in soustvarjalci učnega procesa. Ključna ugotovitev naše raziskave je, da je i-tabla pri večini učiteljev zgolj pripomoček za poučevanje in ne pripomoček za učenje.

Da bi tudi mi lahko dosegali rezultate, kot jih i-tablam pripisujejo nekatere raziskave, bi morali biti učitelji usposobljeni, da učencem ne samo posredujejo vizualno gradivo in jih poučujejo o razumevanju le-tega, ampak bi morali obvladati tudi kompetenco za vizualizacijo, kar pomeni, slikovno gradivo glede na učne cilje uporabiti oz. pripraviti tako, da je učencem v pomoč in da pozitivno vpliva ne zgolj na motivacijo, ampak tudi na nadaljnji razvoj učenja in usvajanja tujega jezika.

VIRI

- BECTA, 2004: *Getting the most from your interactive whiteboard. A guide for primary schools*. Dostopno na naslovu: <http://www.dit.ie/lrtc/media/ditlrtc/documents/gettingthemost.pdf> (citirano 10. 10. 2013).
- DUARTE, Nancy, 2008: *slide:ology – The Art and Science of Creating Great Presentations*. Sebastopol: O'Reilly Media.
- JAN AMOS COMENIUS: *Orbis Sensualium Pictus*. Dostopno na naslovu: <http://www.imaginarymuseum.org/OPR/OPRWAAGE.HTM> (citirano 10.10. 2013).
- GASSER, Peter, 2008: *Neuropsychologische Grundlagen des Lehrens und Lernens*. Bern: hep verlag ag.
- KOSEVSKI, Brigita, 2003: *Sozvočje prostega in vodenega. Pisanje pri pouku (tujih) jezikov*. Ljubljana: DZS.
- NEUNER, Gerhard, Hunfeld, Hans, 1993: *Methoden des fremdsprachlichen Unterrichts. Eine Einführung*. Kassel, München, Tübingen: Langenscheidt.
- NIEHL, Franz, 1992: *Damit uns die Augen aufgehen. Über den Umgang mit Bildern im Religionsunterricht*. Trier: Katechetisches Institut des Bistums Trier.
- RETELJ, Andreja, 2011: Kako s pomočjo interaktivne table razvijati učne strategije za kakovostnejše in učinkovitejše učenje besedišča v tujem jeziku? *Vestnik za tuje jezike*, Let. 3, št. 1-2, 151-166.
- ROCHE, Jörg, 2008: *Fremdsprachenerwerb. Fremdsprachendidaktik*. Tübingen in Basel: UTB basics, Franke Verlag.

- SAUER, Michael, 2001: *Geschichte unterrichten. Eine Einführung in die Didaktik und Methodik*. Seelze: Kallmeyer.
- SMITH, Heather in drugi, 2005: Interactive whiteboards: boon or bandwagon? A critical review of the literature. *Journal of Computer Assisted Learning* 21, 91–101.
- STORCH, Günther, 1999: *Deutsch als Fremdsprache – Eine Didaktik*. München: Fink Verlag.

POVZETEK

Vizualni mediji pri pouku tujega jezika

Avtorici predstavljata vlogo vizualno podprtega pouka tujih jezikov v dobi sodobne tehnologije. Predstavljata empirično študijo, ki sta jo izvedli med učiteljicami nemščine, da bi ugotovili, kako uporabljajo interaktivno tablo za razvijanje tujejezične zmožnosti s pomočjo vizualnih pripomočkov. Njune ugotovitve kažejo, da večina učiteljev uporablja interaktivno tablo kot pripomoček za poučevanje in ne kot pripomoček za učenje. Avtorici predlagata, da se načrtuje pouk tujega jezika s pomočjo sodobne tehnologije dejavnostno, osredinjeno na učni proces in na učenca, da se bo le-ta lažje in bolj smiselno učil, in naj se tehnologija ne uporablja zgolj za privlačnejši pouk.

Gljučne besede: vizualizacija, vizualni mediji, interaktivna tabla, aktivna vloga učencev

ABSTRACT

Visual Media in Foreign Language Class Room

In this article authors discuss the role of visual media in the context of foreign language teaching and learning in the era of modern technology. They describe the study they carried out with teachers of German language in order to see how they use the interactive whiteboard to enhance the language development through the visual media presented on this equipment. Their findings indicate that most of the teachers use interactive whiteboard as a tool to support teaching and not as a tool that supports the process of learning. The authors suggest more learner-centered and task-based approaches to teaching in order to achieve easier and meaningful learning instead of using technology only to make the lessons more attractive and up to date.

Key words: visualization, visual media, interactive whiteboard, active role of learners